

Förädling af fruktträd. :
Öfvers.och bearb.från norskan af
Th.Stalheim.

12 H Br.

Ekon.
Snädg.
(Pus)
0
1916

FÖRÄDLING
AF
FRUKTTRÄD

SÄRTRYCK UR TRÄDGÅRDSBLADET

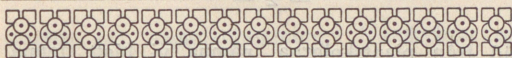
EFTERTRYCK FÖRBJUDES

FÖRÄDLING
FRUKTTÄRAD

:::HÖGSTA VINSTEN:::
::: GER ALLTID ::: :::
DET EGNA ARBETET

FRUKTTÄRAD
FRUKTTÄRAD

Förädling af fruktträd.

Allmänna regler.

Då det gäller att förädla fruktträd, äger man endast ett sätt att gå tillväga, nämligen att i stam eller grenar af en sämre sort inympa ett eller flera skott af en bättre.

De olika fruktträdsslagen låta sig som bekant icke förökas äkta genom frö; sår man kärnor af en viss sort, får man icke samma slags frukt af de nya träden utan vanligen sämre sorter — i något enstaka fall kunna de ju äfven bli bättre än modersorten, men detta är sällsynt. Då de fruktträdsslag, hvarmed vi här ämna sysselsätta oss, nämligen äpplen och päron, praktiskt sedt icke heller låta sig förädlas genom sticklingar o. s. v. men däremot mycket lätt genom ympning, är klart, att detta sätt är det enda praktiska vid förädling af desamma. Gäller det däremot att uppdraga nya sorter, finnes det beträffande dessa fruktslag ingen annan utväg än att så frön, och af sådana kan man lyckas få träd med i alla afseenden utmärkta egenskaper, såsom många bygd sorter ge exempel på. Vidare måste man gifvetvis uppdraga grundstammar genom frösädd. För att åstadkomma dvärgträd, måste päron ympas på grundstam af kvitten och äpple på doucin, men då amatören ju svårligen kan syssla med detta slags förädling utan måste inköpa dylika

träd från plantskolorna, nämna vi blott denna sida af saken i förbigående.

En nödvändig förutsättning för att förädling skall lyckas är, att grundstam och ympkvist äre närsläktade: antingen måste de tillhöra variteter af samma art — t. ex. grundstam af vildapel och ympgren af ädlare äpplesort — eller ock måste båda vara arter af samma släkt. Äpplen och päron representera två olika släkter inom samma familj, och det har visserligen visat sig gå att inympa de förra på grundstammar af de senare, men förädlingen trífves icke utan dör ut inom ett par år. Bäst och säkrast är naturligtvis att ympa äpplen på äppleträd och päron på päronträd — experiment vid sidan däraf må utföras mera för nöjes skull.

Ympning kallas det förädlingssätt, hvarigenom ett grenstycke, «ympkvist», af en ädlare planta med en, två eller flera knoppar insättes i stam eller grenar af ett annat träd. Detta förädlingssätt användes numera mest vid efterförädling af grundstammar, då okuleringen slagit fel, samt för omympning af äldre fruktträd.

I de flesta fall, såsom vid förädling af fruktvildstammar, afskäras grundstammarna i regel på en höjd af 10—15 cm. öfver markytan, hvarefter ympkvistarna, sedan de tillskurits, insättes i ett motsvarande insnitt i grundstammen. Till grundstammar användas 1—3-åriga plantor, hvilka planterats våren förut.

Ympgrenar böra tagas af friska rikt bärande träd. Man bör välja kraftiga, väl mogna, ettåriga skott med fullt utvecklade, tät sittande knoppar, alltså icke s. k. vattenskott. De böra afskäras under loppet af februari, i hvarje fall innan knopparne börja «bryta». Afskärningen af grenarne bör om möjligt ske i tøväder, eller, om frost är stadig rådan, midt på dagen, då temperaturen är nära nollpunkten. De taga eljest lätt skada genom be-

röring och sammanbindning. Ympkvistar, som skola användas på våren, i april, böra, sedan de buntats i små knippor, med deras nedersta halfdel insläs i lätt jord eller fuktig sand och därefter täckas med en luftig täckning af granris eller liknande lätt material. De böra förvaras på kylig, ej för fuktig plats, t. ex. vid nordsidan af en mur eller ett plankverk, på det att knopparne så länge som möjligt om våren må hindras att bryta, enär det är af vikt att de, då de skola brukas, äro något efter grundstammen i utveckling. Kvistarne böra under tiden hvarken hållas så fuktiga, att de mögla, ej håller så torra, att de skrupna. I torrt eller blåsigt väder kan det bli nödvändigt att ge dem en eller flera översprutningar med vatten.

Då ympgrenarna skola användas rensas de genom sköljning i vatten från eventuellt vidhängande jord o. d., och visar det sig, att några af dem tagit skada under förvaringen, fränsorteras dessa. De återstående anbringas med tjockändarna i ett ämbar vatten för att uppriskas, om cellerna möjligen blifvit något torra.

Vid utförandet af själfva ympningen nedskäres först grundstammen till den höjd, man önskar, hvarefter ympkvisten aftages så långt att det blir 2—3 knoppar på hvarje kvist. Den öfversta, ofta klen utvecklade delen af ympvisten användes ej, och ofta måste äfven ett stycke af nedre ändan kasseras, särskildt om den blifvit svart i veden. Vill man af någon orsak spara, går det an att använda småstycken med blott en knopp. Sedan stam och kvist äro tillskurna, insättes kvisten så, att safgångarne svara emot hvarandra, hvarefter förädlingen ombindes med bast. Sårtyorna böra skäras med skarp knif, så att de bli jämna och glatta; mycket viktigt är också att ympkvisten bindes väl fast vid grundstammen. Efter ombindningen bör förädlings-

stället omsorgsfullt täckas med ympvax för att hindra uttorkning och afhålla regnvatten att komma in i såret.

Ympvax beredes af 1 kg. vax, 1 kg. harts, 500 gr. talg och 250 gr. rå linolja. Vax, harts och talg smältas vid sakta eld i en gryta, hvarefter man ihåller linoljan. Massan omröres ständigt tills den svalnat och är då färdig att användas.

Under loppet af sommaren, sedan sammanväxningen väl försiggått, böra förädlingarne ges en ny ombindning. Samtidigt bör man förse ymparne med stöd, vid hvilket de kunna fastbindas. Den gamla ombindningen bör ej tagas af, men banden böra afskäras, hvarefter man placerar stödet på lämpligt sätt, helst på den ympkvisten motsatta sidan af stammen. Därpå lägges ett nytt bastband omkring förädlingsstället utanpå det gamla och tillika utanom stödet, hvarigenom detta bindes fast vid stammen, och samtidigt uppbindes det nya skottet, om det utväxt så, att det är behöfligt. Uppbindning bör ske en eller ett par gånger ytterligare under sommarens lepp, eftersom ymparne växa till.

Olika ympningsmetoder.

Skarf ympning eller kopulation är ett gammalt bepröfvadt tillvägagångssätt, hvilket ifrågakommer, då grundstam och ympkvist äro af lika tjocklek. Den företages tidigt på våren, innan safven börjar stiga. Såväl grundstam som ympkvist tillskäras genom ett skråsnitt, hvarefter sårytorna fogas samman. Snitten måste vara af samma längd och ytorna plana, ej skåliga. Är stammen något tjockare än ympkvisten, kan förädlingen ändå lyckas, om man blott ser till, att safgångarne komma att svara emot hvarandra på en sida af snittet på grundstammen. Sedan man därpå ombundit förädlingen, täckes den väl med ympvax, som äfven smörjes på sårytan å ympkvistens

toppända. Då ympvaxet har benägenhet att spricka sönder, måste man ofta se efter och sammantrycka det vid behof.

Triangulering användes ofta, sär-

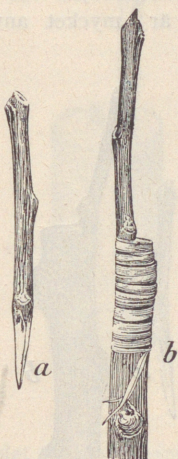

Fig. 1.

skildt då grundstammen är mycket tjockare än ympkvisten. Grundstammen skäres tvärf af i den höjd man önskar. I ena sidan af såret utskäres ett trekantigt, kilformigt snitt, hvari ympkvisten infogas, sedan den tillskurits så, att den möjligast noga passar in i och utfyller inskärningen i stammen. Vid denna, såväl som vid skarf- och barkympning, är det viktigast att skära snitten på ympkvisten omedelbart under nedersta knoppen på så sätt, att knoppen, då kvisten är satt på sin plats, kommer att vara vänd in öfver stammen, tätt ofvan såret. Se i öfrigt fig. 1 a och b.

Barkympning utföres i april, då safningen hunnit så långt, att barken kan lossas. Grundstammen afskäres med ett tvärsnitt, med knifven göres därpå ett lodrätt snitt genom barken på stammen från såret nedåt. Ympkvisten tillskäres med ett skråsnitt, så-

som fig. 2 a utvisar, och med baksidan af knifbladet öppnas barkflikarna så mycket, att kvisten kan skjutas in mellan bark och ved å grundstammen (fig. 2 b). Förädlingsstället ombindes och öfversmörjes väl med ympvax. Barkympningen är mycket användbar, men

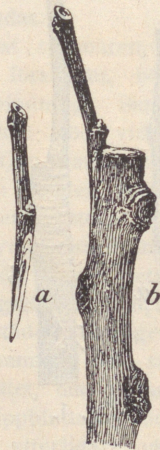

Fig. 2

kommer särskildt till heders vid omympning af äldre fruktträd, därvid man i tjockare grenar insätter ända till tre ympar i hvarje gren.

Klyfympning har förr varit den allmännast använda förädlingsmetoden. Grundstammen skäres tvärt af och klyfves så, att en spricka uppstår, hvilken med knifven eller en träkil hålles så mycket öppen, att ympkvisten kan skjutas in i densamma. Kvisten sneddass på båda sidor som en kil och så, att den sida, som skall in i stammen, blir något tunnare än den yttre. Den anbringas i en sidē af sprickan, så att bark stöter mot bark, hvarefter bastbanden omläggas och ympvax smörjes öfver det hela. I tjocka stammar an-

bringas en ympkvist i hvar sida af sprickan. Detta ympningssätt börjar nu bli mindre an-

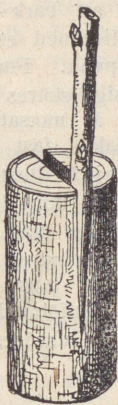

Fig. 3.

vändt, när det skadar stammen mer än andra. Se fig. 3!

Hak ympning är ett mycket enkelt, säkert och lätt utförbart förädlingssätt, som användes, då stam och ympkvist äro af någorlunda samma groflek. Såväl å grundstam som

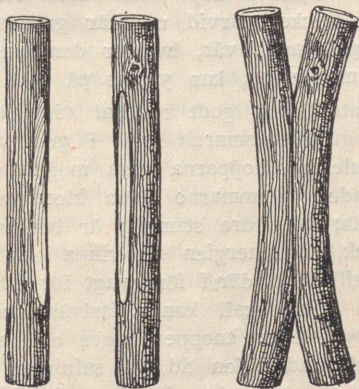

Fig. 4.

ympkvist skäras å lämpligt ställe på sidorna ett lika långt och lika tjockt stycke af barken samt något af veden, hvarefter särytorna fogas samman så att bark stöter mot bark; därpå ombindes solidt med ett starkt bastband och påsmörjes ympvax. För att ympkvisten ej skall förskjuta sig, skäres i båda snittytona ett litet insnitt åt motsatt håll, så att kvister kan liksom hakas fast vid stammen. — Detta snitt finnes ej å illustrationen, men enhvar finner lätt ut, hur det bör göras. — Grundstammen afskäres icke omedelbart utan först sedan ympkvisten växt rast, och då kvarlämnar man gärna en tapp, vid hvilken ympgrenen under det nästföljande året kan fastbindas. Våren därpå afskäres den vid förädlingsstället.

Okulering.

Detta förädlingsätt har vissa företräden framför de vanliga ympningsmetoderna. Det förorsakar jämförelsevis små sår, enär man insätter blott en enda knopp med tillhörande barkbit i grundstammen. Vidare kan den utföras på en tid af året, då det råder mindre brådska än på våren, nämligen från midten af juli till början af sept. En annan fördel är, att man icke därvid nedskär grundstammen förrän påföljande vår, hvarför den, om okuleringen misslyckas, kan ympas på nytt.

För att få ett godt resultat vid okulering, måste grundstammarna stå i god växtkraft och okuleringsknopparna vara mogna och väl utvecklade. Stammarnä böra blott vara 1—2 år gamla; på äldre stammar är barken gärna för tjock, växtenergien för ringa och saftomloppet till följd däraf för svagt för att det inympade ögat skall kunna fastväxa nog hastigt. Ögat eller knoppen tages af samma års växt och under den tid, då safningen är fullt i gång, så att barken lätt lossnar. Vid torrväder, då safven ej flödar så rikligt som el-

jest, duger ej att okulera; man måste då invänta omslag i vädret, eller ock måste man vattna grundstammarne duktigt någon tid före okuleringen. Denna företages bäst i lugnt väder med mulen luft. Körsbärs- och plommonträd kunna okuleras tidigast, därefter äpple- och päronstammar. Arbetet bör utföras så raskt som möjligt.

Till okulationsämne använder man kraftiga sommarskott från goda och friska träd, hvilka uppnått en viss mognadsgrad. I regel erfäres detta genom att ändknoppen å kvisten uppnått full utveckling. Man använder blott kraftiga, väl utvecklade ögon af ett friskt utseende och endast sådana som sitta på midtersta delen af kvisten. När okulationskvisten är afskuren, aflägsnar man strax dess öfversta och nedersta del med de obrukbara knopparne och afskär därefter bladën intill bladstjälken på de ögon, som skola användas. Själva bladstjälken bibehålles, då den är af gagn på flera sätt.

Okulationskvistarne afskäras från moderplantan efterhand som de skola användas, och de böra snabbast möjligt efter afskärningen med nedersta delen ställas i ett kärl med vatten, hvilket sättes på en skuggig plats i närheten af där okuleringen skall äga rum. Skola okulationskvistarne hämtas från längre afstånd, böra de inpackas i våt mossa o. d.

Själva handgreppen vid okulering tillgå på så sätt, att man tager okuleringskvisten i vänster hand så, att kvisten hvilat mot den köttiga nedre delen af tummen och med toppändan pekar mot bröstet. Med okulerkniven afskär man så ögat jämte en barkbit af passande längd, i det man anbringat kniven c:a 1,3 cm. nedanför ögat och med ett säkert snitt för kniven fram intill 1,5 cm. ofvanför detsamma på så sätt, att ett tunnt lager af veden medföljer, för att till sist med ett kraftigt ryck riva ögat med barkbiten helt loss

från kvisten; man uppnår därvid, att en större eller mindre flik af barken ytterligare medföljer. Denna barkbit griper man nu och fasthåller mellan vänstra handens tumme och pekfinger, samtidigt hvarmed man böjer den så mycket tillbaka, att man med hjälp af knifspetsen och högra handens tumme kan få fatt i öfre delen af den tunna vedsplinten på barkbitens innersida, hvilken nu aflägsnas med et kraftigt ryck så, att de kärlsträngar, som i form af en liten knut sitta på innersidan af barkstycket omedelbart under ögat, icke följa med; sker detta, hvilket lätt kan kontrolleras, enär det då i stället för en knut visar sig en liten fördjupning i barkbiten, bör ögat kasseras, emedan dessa kärlsträngar äro nödvändiga för att en sammanväxning mellan ögat och grundstammen skall kunna försiggå.

Det gifves dock tillfällen, då splinten kan bibehållas, och man bör då vid afskärningen se till att den blir så tunn som möjligt. När t. ex. okulationskvistarne efter en längre forsling eller af annan orsak innehålla för ringa saft, är det nämligen svårt att aflägsna splinten utan att kärlsträngarne följa med. Hos vissa päronsorter träda ögonen ibland så långt ut från kvisten, att de nästan komma att sitta på en liten stjälk, hvarvid kärlsträngarne bli liksom intryckta i barken och komma att ligga i en fördjupning, hvarigenom den nödvändiga beröringen mellan dem och grundstammen vanskliggöres. Liksom man i båda dessa tillfällen är nödsakad okulera med splint, så synes det äfven som om okulation af plommon lyckas bättre, om splinten bibehålles. Om barkstycket, som användes vid okulationen, blir för bredt i förhållande till stammen, afskär man en smula på båda sidorna af den del, som är nedanför ögat.

Sedan barkstycket är afskuret och i ordning, under hvilket arbete man sorgfälligt bör akta sig för att beröra ögats säryta, skär man på

et: passande ställe med glatt bark å grundstammen ett T-formigt snitt genom barken ända intill veden (fig. 5 b). Med okulerknifven öppnar man därefter barkflikarne i öfre delen af snittet så mycket att okuleringsbiten kan skjutas något ned under dessa. Därefter anbringar man knifbaken ofvanför ögat och skjuter så med ett lätt tryck på knifven barkbiten i önskad läge. Med ett tvärsnitt afskar man så den del af barkbiten, som skjuter ut från öfre tvärsnittet i stammen, så att det hela passar noga samman (fig. 5 c). Ju snabbare dessa handgrepp utföras, desto större äro utsikterna att lyckas.

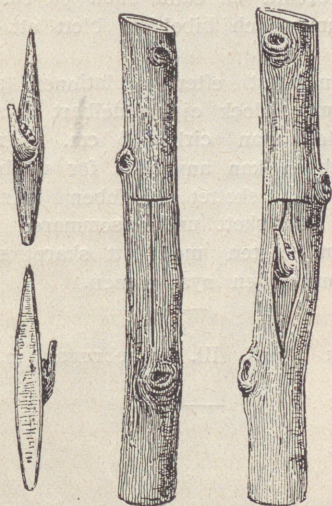

Fig. 5. Okulation: a Bladögat med bark; b Grundstammen med snittet; c Okulationen utförd

Efter hand, som okuleringen fortgår, bör okulationsstället tillbindas med bast för att hindra uttorkning och hålla barkbiten väl fast mot stammen. I mellërsta Sverige, där okulering ofta slår fel, gör man klokt uti att äfven omlägga litet ympvax. Ögat med bladstjälken lämnas gifvetvis fria.

Om bladstjälken efter cirka 14 dagars tid lossnar vid beröring eller faller utaf af sig själf, är detta ett bevis för, att proceduren lyckats; detta kan dock dröja längre, utan att betyda ett misslyckande.

Tillbindningen bör under sommaren lopp noga efterses och förnyas, om den lossnat.

Okuleringskvistarne insätts hälst på västsidan, emedan de då vid blåst få stöd mot stammen och ej så lätt lossna från fästet sedan de utväxt.

I allmänhet insättes blott ett öga i hvarje grundstam. Att insätta två skadar ju dock ej, ty om det äna misslyckas, kan ju det andra gå; man brukar då sätta båda på samma sida i stammen och bibehålla blott ett, om båda lyckas.

Våren närmast efter okulationen afskäres grundstammen, dock ej omedelbart ofvan okuleringsstället utan cirka 15 cm. högre upp, så att stubben kan användas för uppbindning af det ädla skottet. Stubben befrias emellertid från skott under sommaren och afskäres om hösten med ett skarpt skräsnitt strax ofvanför den nya grenen.

(Källskr.: Nord. Ill. Havebrugsl. m. fl.)

Trädgårdsbruk

Trädgårdens och blomstens betydelse
Ländskt mest och lämnat för
och för

Trädgårdsbruk

Enligt följande:
Själ
Är
Bästa dräng
Äfven i

TRÄDGÅRDSBRUKET.

Trädgården är en av de viktigaste delarna i ett hem. Den ger oss friskt luft och sol, och är en plats där vi kan njuta av naturens skönhet. Det är också en plats där vi kan odla våra egna grödor och blommor, vilket ger oss en känsla av ansvar och framgång. Trädgården är också en plats där vi kan umgås med våra familjemedlemmar och vänner, och skapa minnen som vi kommer att minnas för alltid.

Praktiska råd för trädgårdsbruk

Det är viktigt att välja rätt växter för ditt klimat och jord. Det är också viktigt att vatten och gödning dina växter ordentligt. Och till sist, se till att din trädgård är säker och trygg.

Trädgårdsbladet

Trädgårdens och Hemmets Tidskrift
Landets mest och jämnast spridda

Trädgårdsorgan.

Rikhaltig textafdelning: Omsorgsfullt valda uppsatser rörande *Trädgårdsskötseln* i allmänhet, *Blomster-* och *Krukväxtodling*, *Konservering*, *Vegetarisk matlagning*, *Vinkar och Råd*, *Biskötsel m. m.*

Bästa utstyrel. **Fina illustrationer.**
Statsunderstödd.

Billigaste prenumerationspris:

Kr. 1:10 för helt och 60 öre för halft år, inberäknadt postarvode.

Bästa annonsorganet på sitt område, **ett bland de bästa** för all annonsering. Annon priser: 15 öre å 1:sta sid. (ill.), 12 öre å 4:de och 5:te sid. (ill.) 10 öre å öfriga textsidor och 6 öre efter texten. Rabatt för stående annonser.

Prenumerera på försök
Och Ni blir ständigt dess läsare!